AHMED BİN ÂSIM ANTÂKÎ

Meşhûr evliyâdan. Künyesi Ebû Adullah'dır. 140 (m. 757)'de doğdu. 215 (m. 830)'da vefât etti. Zâhir ve bâtın ilimlerinde çok yükselmiştir. Büyük âlim Muhasebî'nin (kuddise sirruh) sohbetinde bulunarak yetişti.

Firâseti keskin idi. Ebû Süleymân Dârânî onun için "Kalblerin casusu" buyurmuştur. Ya'nî kalb hastalıkları ve tedâvileri ile ilgili te'sîrli, ma'nâlı ve çok fâideli sözleri vardır.

Buyurdular ki: "Nefsin kötülüklerine, mâni olmak, onun arzu ve isteklerini yerine getirmeme ve bunlarla mücâdele husûsunda Allahü teâlâdan yardım iste. Azâbından korkarak, sevâbını ve mükâfatını umarak, muhtaç olduğunu düşünerek, O'nu hatırla."

"En fâideli korku, insanı günahlardan, Allahü teâlânın beğenmediği şeylerden alıkoyan, kaçırılan âhıret işlerine üzüntüyü çoğaltan, onu, kalan ömrü ve son nefesindeki durumu hakkında düşünmeye sevk eden korkudur. En fâideli ümit, sâlih amel yapmayı kolaylaştırandır. Hak olan iş, insanlara adâletle muâmele, insanın kendisi için istemediğini başkaları için de istememesi, kendisinden aşağıda olanın hak

olan sözünü kabûl etmesidir. En fâideli doğru söz, Allahü teâlânın rızâsı için nefsinin ayıplarını kabûl ve tasdîk etmektir. En fâideli ihlâs, riyadan ve gösterişten kurtulmaktır. En fâideli haya, hoşuna giden bir şeyi Allahü teâlâdan isteyip, sonra da, O'nun rızâsına uygun olmayan işi yapmamaktır. En fâideli şükür, yapılan günahları Allahü teâlânın setredip (gizleyip), hiçbir kuluna bildirmediğini, bilmektir."

"En faydalı zenginlik, fakîrlik ve fakîrlik korkusunu gideren şeydir. En güzel fakîrlik, sabredip, durumundan şikâyette bulunmadan, sebeblere yapışıp, elinden geldiği kadar çalışıp, Allahü teâlâdan gelen herşeye rızâ ve hoşnudluk göstermektir. En üstün sebat ve azîm, fırsatlar doğup, herkesin gaflet içerisinde bulunduğu, dünyâ işlerine dalıp, âhıreti unuttuğu zaman, gevşekliği, sonra yaparım demeyi bırakıp, dünyâ ve âhırete yarar işler yapmaktır. En kıymetli sabır, nefsin arzu ve isteklerine karşı çıkarken, tahammüllü ve dayanıklı olmak, bu husûsta en ufak bir fütur ve gevşeklik, acizlik göstermemektir. En değerli amel, yapıldığında zarar getirmiyen ve Allahü teâlânın katında kabûl olandır. En güzel vekar ve ağırbaşlılık, mes'eleleri enine, boyuna, son noktasına kadar düşünüp, üzerinde durmaktır. Bu, yapılan işin ne derecede fâide sağlıyacağını, herhangi bir zararın doğup doğmıyacağını bilmeyi te'mîn eder. Böyle yapan kimse, günahlardan kendisini koruduğu gibi, kıyâmet gününde kendisine gıbta edilen, imrenilen kimselerden olur. En fâideli tevâzu, kibri ve gadabı (kızmayı) giderenidir. En kıymetli söz, hakka uygun olanıdır. En zararlı söz, konuşulmaması daha hayırlı olanıdır. En lüzumlu olan şey, Allahü teâlânın emrettiği farzları, ana-babayı, çoluk çocuğunu gözetip, onların geçimlerini temin edip, Allahü teâlânın emirlerini öğretip kulluk vazîfelerini yerine getirmelerini sağlamaktır. En fâideli ilim, cehâleti, kötülükleri giderip, Allahü teâlânın büyüklüğünü ve yüce kudretini anlamaya, böylece O'na kulluğun bir vazîfe olduğunu öğretip, âhırete hazırlanmaya vesîle olanıdır. En üstün cihad (mücâdele, savaş) hakkı kabûl etmeye alıştırabilmek için, nefsle olan mücâdeledir. En tehlikeli düşman, sana en yakın ve en gizlisi, fakat düşmanlığı en çok olanıdır. Bu düşman, diğer bütün düşmanları da sana karşı teşvik eder. İşte bu düşman, kalbi devamlı kötü vesveseleriyle meşgûl eden şeytandır, insanı onun şerrinden ancak Allahü teâlâ muhafaza buyurur.

Onun için; Allahü teâlâya, onun ve nefsin şerrinden koruması için devamlı yalvarmalıdır. En tehlikeli günah, kişinin Allahü teâlâ ve Resûlünün (aleyhisselâm) bildirdiği şekilde değil de, kendi kafasına göre, böyle yaparsam, Allahü teâlâ benden râzı olur deyip, halbuki Allah ve Resûlünün emirlerine muhalif olan bir işi yapmasıdır. Bu bakımdan Resûlullahın (aleyhisselâm) bildirdiği şekilde ibâdet ve tâatte bulunmak lâzımdır. Bu da İslâmiyeti öğrenmekle mümkündür. Dînini lâzım olduğu kadar öğrenmiyen kimse, dînî vazîfelerini yaparken kendi kafasına göre dînini yaşamaktan kurtulamaz. Bu ise, insanı, huzûr-u ilâhide mes'ûl olmaya götürür."

"İnsanın günahından korkması tâat (Allahü teâlânın beğendiği bir şey), korkmaması ise ma'siyettir (günahtır)."

Ahmed bin Âsım Antâkî hazretlerine, Müşavere (danışma) husûsunda ne dersin dedikleri zaman: "Emin, itimâd edebilecek kimseden başkasına güvenme" cevâbını vermiştir.

"İstişarede söylenen söz, nasîhat hakkında ne tavsiye buyurursun?" diye sorulunca: "Söyleyeceğiniz sözü önce kendi nefsinize tatbik edin, bu takdîrde, durumunuz ne olur? onu göz önüne alın, ondan sonra, söyleyeceğinizi söyleyin ve tavsiyenizi yapın. Böyle yaparsanız, doğruyu ve isâbetli olanı bulmanız mümkün olup, kendinizi yanlış söylemekten koruyup, herkes yanında güvenilen ve itimâd edilen, görüş sahibi bir kimse olursunuz" buyurdu.

İnsanların, arasına karışıp, onlarla beraber olmak husûsunda ne buyurursunuz denilince: "Eğer akıllı, her yönüyle güvenilebilen, din ve dünyâ işlerinde sağlam birini bulabilirsen

onunla beraber ol ve arkadaşlık yap. Böyle olmıyanlardan, arslandan kaçar gibi kaç” demiştir.

“Allahü teâlâya kendisiyle yakın olabileceğimiz en üstün şey nedir?” diye sordular. “Kibir, riya, hased (çekememezlik) gıybet, kin, kızma, dünyâya düşkünlük, uzun emel sahibi olmak gibi, insanın içine dâir günahları (kalb hastalıklarını) terk etmektir” buyurdu. Bunun üzerine, “İnsanın içine âit günahlarının, dışına âit günahlardan üstün olması nasıl olur?” diye, sorduklarında: “Çünkü, bâtına âit günahlar terk edilince, zâhirî (dış) günahlar kendiliğinden kaybolur” buyurdu.

“En şiddetli günah nedir?” diye soruldu: “Bir ma’siyetin (günahın) ma’siyet (günah) olduğunu bilmemektir.” Bundan daha kötüsü nedir?” diye soruldu. “Ma’siyet olan bir şeyi, tâat (Allahü teâlânın râzı olduğu, beğendiği bir şey) olarak bilmektir. Onun için dîni bilgileri lâzım olduğu kadar mutlaka bilmek lâzımdır” buyurdu.

“Günah işlendiğinde, yapılacak en fâideli iş nedir?” denildiğinde, “Bir kimse bir günahı yapıp, sonra onu gözünün önüne getirip, ölünceye kadar, “Ben Rabbimin emrine niçin karşı geldim, niçin bu günahı işledim” diye pişman olup, bir daha öyle bir günaha dönmemesidir” buyurdu. İşte bu, tövbe-i nasûh, ya’nî bir daha günaha dönmemek üzere yapılan tövbedir.

“Allahü teâlânın beğendiği işlerle meşgûl olan kimsenin sakınması gereken nedir?” dendi. “Yaptığı sâlih amelleri gözünde büyüterek bir hayli ibâdet yaptığını, ibâdet ve tâat husûsunda durumunun iyi olduğunu düşünerek, günahlarını unutmaktan sakınması gerekir. Çünkü bunda, amellerinin onu şımartması ve İşlediği günahların azâbından emîn olması vardır. Böyle bir durum ise tehlikelidir” buyurdu.

“Tâat ehli, üzerlerinden bir gün bir gece geçtiği zaman, tâat üzere geçip geçmediği husûsunda kendilerini kontrol ederler. Eğer, Allahü teâlânın rızâsına uygun geçmiş ise, sevinirler. A’zâlarını, sâlih ameller yapmaları için zorlarlar. Dünyâ düşüncesini kalblerinden boşaltırlar. Uzun emel sahibi olmazlar. Ecellerini yakın görürler. Dünyâ hırsını kalblerinden uzaklaştırırlar. Ahıret düşüncesi onların gönüllerini kaplamıştır. Ahırete, basîretli gerçekten gören bir gözle bakarlar. Sanki, âhıreti görmüş gibi hazırlanırlar. Temiz, hâlis ve sâlih amellerle, Allahü teâlâya yaklaşmaya çalışırlar. Yaşayışlarında Allahü teâlâ ve Resûlünün (aleyhisselâm) emrettiği istikâmet (doğruluk) üzere olurlar. Takvâları arttıkça dünyâda yaptıkları ibâdet ve tâatlerin tadını daha fazla duyarlar. Allah korkusundan gözyaşları dökerler, ibâdetlerini kırık ve mahzûn bir kalb ile yaparlar. Onlar, âhıret gamıyla gamlanmışlardır. Fazla ve boş söz konuşmazlar. Allahü teâlâyı anmaktan lezzet duyarlar. Bedenleri dünyâda fakat, kalbleri Allahü teâlâ iledir.”

“Ben öyle bir zamana yetiştim ki, o vakit İslâm, başlangıcındaki gibi garîb oldu. Hak söz de garîb oldu. Bir âlim özlenip yanına, gidildiği zaman, o hürmeti seven, başkan olma arzusu ile dolup taşan, gönlünü dünyâya kaptırmış olarak görülür oldu. Âbid (çok ibâdet eden) birisine gidildiği zaman, ibâdet bilgilerini bilmiyen, büyük düşman şeytan tarafından mağlup edilmiş birisi olarak bulunur oldu. Diğer insanların durumu zaten ma’lûmdur. Evet, insanlar dünyâlarına mağlup olmuşlar, arzu ve isteklerine uymuşlar, kendilerini beğenir duruma düşmüşler, dünyalıkları için cimri, dinleri için çok tâvizkâr ve müsamahakâr olmuşlar. Allahü teâlânın emirlerini yerine getirmekte gevşeklik göstermişler. Başlarına gelen musîbetlerden dolayı, kazayı zemme (kötülemeye) kalkışmışlar. Şehvetlerine dalarak, dünyâda huzûrsuz olmuşlar. Kalbleri taş gibi katılaşmış. Niçin yaratıldıklarını unutmuşlar. Halbuki, bu dünyâya Allahü teâlâya kulluk için geldiler. Bu dünyâ bir imtihan yeridir. Evet, insanlar Allahü teâlâya tevekkülü, Allahü teâlâya güvenip dayanmayı da bırakmışlar. Altın ve gümüş peşine düşmüşler. Onlar meclislerde toplantılarda, süslü sözlerle konuşmaya

çalışırlar. Gadap (hiddet) zamanı kibirli bir eda ile bağırıp, çağırırlar.”

“Şimdi, kendi zamanınıza bakın, insanlar nasıl? Ey basîret sahipleri! İbret alınız. Ey Allahü teâlâya îmân eden akıl sahipleri Allahü teâlâya şükür vazîfesini yapmayıp, arzu ve isteklerini tercih edenler, mes’ûl olacaklar, kıyâmet gününde mazeret beyan edemiyeceklerdir. Allahü teâlâdan gelen ni’metleri çok görünüz, “Yâ Rabbi bol bol verdin” deyiniz ki, şükür etmeniz mümkün olsun. Nefsinize fırsat vermemek, affa kavuşmak için, yaptığınız ibâdet ve tâatı az görünüz. İhlâslı amel yapabilmek için gafletten çok sakınıp, uyanık olunuz.”

“Afiyet (sıhhat ve iyi durum) büyük bir ni’mettir. Emeli, arzu ve istekleri kısa yapmak lâzımdır. Makam, mevki kapmak için yarış etmek gibi hırs yoktur. İnsanın, hevâ ve arzularına uyması, kendisine büyük bir zulümdür. Farzları yapmak gibi tâat yoktur. Günahı küçük görmek gibi musîbet yoktur.”

“İnsanın, kendisini alâkadar etmeyen şeyleri terk edip, kendisini ilgilendiren işlerle meşgûl olması gerekir”

“İnsanın en kötü işlerinden birisi gıybet etmesidir. Bu yüzden, dünyâda ve âhırette zarara uğrar. Hattâ o yüzden ona buğz edilir. Melekler ondan uzaklaşır. Şeytanlar sevinir. Gıybet, amelleri boşa çıkarır. Herkes yanında sevgisini kaybeder. Değeri kalmaz. Gıybet ile nemime (söz taşımak), birbirine yakındır, ikisi de aynı şeyden doğar, ikisi de taşkınlık ve azgınlıktır. Azgın olmıyan kimse bunlarla uğraşmaz. Söz taşıyan, katil gibidir. Gıybet eden ise, leş yiyen gibidir. Azgın kimse kibirlidir, insan nefsini bu hastalıklara kaptırınca, iftira günahına da girer. Böylece gıybet, kişinin nefsini temize çıkarmak istemesinden ve kendisini beğenmesinden doğar. Gıybetten, en büyük belâdan kaçar gibi kaçmak lâzımdır. Çünkü o Kur’ân-ı kerîmde haram kılınmıştır.”

“Kalbin ma’nevî hastalıklardan muhafazası için şunlara dikkât etmek lazımdır 1- Ahlâkı güzel olanlarla oturmak, 2- Kur’ân-ı kerîm okumaya devam etmek, 3- Fazla yemek yememek, 4- Gece namazlarına devam etmek, 5- Seher vaktinde Allahü teâlâya yalvarmak, istiğfar etmek (Allahü teâlâdan af ve mağfiretini istemek).

1) Hilyet-ül-evliyâ cild-9, sh. 280

2) Tezkiret-ül-evliyâ cild-2, sh. 2

3) Tabakât-ül-kübrâ cild-1, sh. 83

4) Tabakât-üs-sûfiyye sh. 137

5) Sıfat-üs-safve cild-4, sh. 352

6) El-Bidâye ve’n-nihâye cild-10, sh. 318

7) Risâle-i Kuşeyrî sh. 100

8) Keşf-ül-mahcûb sh. 228

9) Nefehât-ül-üns sh. 134

10) Kevâkib-üd-dûriyye cild-1, sh. 197